

دیباچه مترجم بر چاپ سوم

برای مترجم این اثر جای خوشوقتی است که ترجمه او ظرف مدتی کمتر از سه سال چاپهای اول و دوم را پشت سر نهاده و اکنون به چاپ سوم رسیده است. استقبالی که از این کتاب به عمل آمده گویای توجه و عنایت استادان و مدرسان فاضل مبانی تعلیم و تربیت، دانشجویان پرتلاش دوره‌های تحصیلات تکمیلی علوم تربیتی و در کل مشتاقان مباحث نظری تعلیم و تربیت به دیدگاهها و اطلاعات جدید است. البته نیاز به اطلاعات و دیدگاههای نو در تعلیم و تربیت چنان وسیع است که این کتاب تنها جوابگوی گوشه‌ای از آن می‌تواند باشد.

از آنجا که تا زمان آماده‌سازی کتاب برای چاپ سوم، در متن اصلی کتاب به زبان انگلیسی تغییری رخ نداده و چاپ تازه‌ای از آن منتشر نشده بود، تغییرات و اصلاحات وسیع و بنیادی در چاپ حاضر صورت نگرفت. با این همه، مترجم کتاب را یک بار به طور کامل مرور و بازخوانی کرده، اصلاحاتی را اعمال و توضیحات مختصری را افزوده است. امید است اصلاحات اعمال شده به بهبود کیفیت متن کمک کرده باشد.

مترجم وظیفه خود می‌داند از مدیریت محترم «سمت» و کارکنان آن سپاس‌گزاری نماید و توفیق همه کسانی را که در راه بهبود و پیشرفت علم و دانش و معنویت در این کشور گام برمی‌دارند از خداوند متعال خواستار گردد.

و بالله التوفیق

محمدجعفر پاک‌سرشت

شهریور ۱۳۸۳

پیشگفتار مترجم

فلسفه و نظریه آموزش و پرورش در نیمه دوم قرن بیستم، به ویژه در دهه‌های پایانی این سده، شاهد تغییرات و تحولات دامنه‌داری بوده است. پیشتر فلسفه و نظریه تعلیم و تربیت عمدتاً در چهارچوب آراء مرییان بزرگ یا استلزامات تربیتی مکتبهای رسمی فلسفی همچون ایدئالیسم، رئالیسم، پراگماتیسم و غیره ارائه می‌شد، اما در نیمه دوم سده اخیر، تفکر در آموزش و پرورش وارد حیطه‌های نوینی شد. به این معنی که نظریه‌پردازان آموزش و پرورش از یک سو به مکتبهای جدید فکری و فلسفی همچون اگزیستانسیالیسم، فلسفه تحصیلی و نوتحصیلی و تحلیل زبان روی آوردند و استلزامات تربیتی آنها را بررسی کردند، و از سوی دیگر مبانی سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نظامهای آموزشی را، به ویژه در جوامع سرمایه‌داری، نقادانه کاویدند تا رابطه نزدیک و وابستگی قوی آموزش و پرورش را با آنها برملا سازند. این فعالیتها موجب پیدایش آراء و نظریه‌های جدیدی در آموزش و پرورش گردید.

آراء جدید نشان می‌دهد که آموزش و پرورش در جهان کنونی پیچیده‌تر از آن است که تنها بر مبنای آراء مرییان بزرگ گذشته، یا استلزامات تربیتی مکاتب رسمی فلسفی قابل تبیین باشد.

کتابی که از نظر خوانندگان محترم می‌گذرد، برگردان و ویرایش دوم اثری است به زبان انگلیسی با نام

Philosophical and Ideological Perspectives on Education

نویسنده کتاب جرال ال. گوتک (Gerald L. Gutek) استاد دانشگاه لویولا

(Loyola) در شهر شیکاگوی امریکاست. مطالب کتاب به گونه‌ای تنظیم شده‌اند که هم

آراء متعارف را در فلسفه آموزش و پرورش منعکس کنند و هم دیدگاههای نوین را. کتاب دارای بیست و یک فصل است و از نظر محتوا به سه بخش عمده قابل انقسام است. بخش نخست که شامل فصول دوم تا هشتم می‌شود، آراء و دیدگاههای تربیتی برگرفته از فلسفه‌های رسمی مانند ایدئالیسم، رئالیسم و پراگماتیسم را مورد بحث قرار می‌دهد؛ بخش دوم که فصول نهم تا پانزدهم را دربرمی‌گیرد، رابطه ایدئولوژی را با آموزش و پرورش توضیح می‌دهد و دیدگاهها و آموزه‌های تربیتی ایدئولوژیهای مختلف همچون ملی‌گرایی، آرمان‌شهرگرایی و غیره را بررسی می‌کند. سرانجام، شش فصل پایانی کتاب درباره نظریه‌های تربیتی به بحث می‌پردازد. به عقیده مؤلف کتاب، نظریه‌های تربیتی که پایدارگرایی و پیشرفت‌گرایی نمونه‌های آن هستند خاستگاههای مختلفی دارد. به طور کلی نظریه‌های تربیتی از آموزه‌های مکاتب فلسفی، دیدگاههای ایدئولوژیک، یا عملکردهای موفق تربیتی نشئت می‌گیرد.

مؤلف کتاب در ضمن توضیح آراء تربیتی مکاتب فلسفی کوشیده است تا نخست دیدگاههای هر مکتب را درباره واقعیت، معرفت، و ارزش بررسی کند و سپس اشارات و تضمینات تربیتی آنها را برای صورت‌بندی هدفهای آموزش و پرورش، تدوین برنامه درسی و روش تدریس، توضیح نقش و رسالت مدرسه و رابطه معلم و شاگرد ارائه دهد. همچنین در توضیح رابطه ایدئولوژی با آموزش و پرورش و بیان نظریه‌های آموزش و پرورش، مؤلف اصول پایه و نظام ارزشی مرتبط با آنها را بررسی نموده و از آنجا ساختار و کیفیت تعلیم و تربیت مورد نظر طرفداران هر ایدئولوژی یا نظریه تربیتی را روشن ساخته است.

سبک نگارش متن انگلیسی کتاب شتابان و پرفرآفت و خیز است. روشن است که محتوای پیام بیش از قالب آن ذهن نویسنده را به خود مشغول داشته است. نویسنده کوشیده است تا مواضع تربیتی را بر مبنای دیدگاههای بنیان‌گذاران و طرفداران آنها توضیح دهد. با وجود این، وی برخی از انتقادات وارد بر نظریه‌ها و آراء تربیتی را ذکر کرده و در این راستا تا حدودی از یک‌سو‌نگری برکنار مانده که این خود یکی از مزایای این کتاب مخصوصاً برای خوانندگان غیرانگلیسی زبان است.

در برگردان مطالب این کتاب، مترجم کوشیده است تا ضمن رعایت امانت، محتوای فصول را تا جایی که مقدور بوده به فارسی بالنسبه روان و احتمالاً خالی از ابهام ترجمه کند. در انتخاب معادلهای فارسی اصطلاحات تخصصی تلاش شده تا از واژه‌هایی که مترجمان و دانشوران ایرانی در دهه‌های اخیر ابداع کرده‌اند حداکثر بهره‌برداری به عمل آید: در موارد معدودی که مترجم بیان کتاب را مبهم یا ناقص یافته، به منظور روشن ساختن موضوع و تکمیل بحث نکاتی را در پاورقی متذکر شده است. از نظر کاربرد آکادمیک و آموزشی کتاب حاضر به دلیل جامعیتش، با سرفصل چندین درس دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های علوم تربیتی، روان‌شناسی تربیتی و مشاوره همخوانی و انطباق دارد؛ لذا می‌تواند به عنوان متن درسی یا کمک درسی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. اکنون که خوشبختانه دوره‌های تحصیلات تکمیلی در اکثر رشته‌های تخصصی از جمله علوم تربیتی در دانشگاه‌های کشور در حال توسعه است، امید می‌رود که این ترجمه که مسلماً خالی از عیب و نقص نیست بتواند مورد استفاده علاقه‌مندان و مخصوصاً دانشجویان دوره‌های مختلف علوم تربیتی قرار گیرد.

در پایان لازم می‌دانم که از زحمات جناب آقای ناصر رحیمی ویراستار فاضل این اثر و نیز سازمان محترم «مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» (سمت) که این کتاب را برای چاپ و انتشار پذیرفته و در اولویت قرار داده سپاس‌گزاری نمایم. جا دارد که از سرکار خانم صغری علی‌مددی که زحمت تایپ رایانه‌ای متن ترجمه را بر عهده داشته و همچنین از کلیه دانشجویان دوره‌های مختلف کارشناسی ارشد علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز که مترجم را به رغم کثرت مشغله نسبت به اتمام کار تشویق فرموده‌اند تشکر و قدردانی به عمل آورم.